

PATVIRTINTA
Kėdainių r. Vilainių mokyklos-darželio
„Obelėlė“ direktoriaus
2017 m. rugpjūčio 31 d.
įsakymu Nr. VV-134A

KĖDAINIŲ R. VILAINIŲ MOKYKLA-DAŽELIS „OBELĖLĖ“

SMURTO IR PATYČIŲ PREVENCIJOS IR INTERVENCIJOS VYKDYMO TVARKOS APRAŠAS

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Kėdainių r. Vilainių mokyklos-darželio „Obelėlė“ (toliau Mokykla) smurto ir patyčių prevencijos ir intervencijos vykdymo tvarkos aprašas (toliau – Tvarkos aprašas) parengtas vadovaujantis Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministro įsakymu „Dėl smurto prevencijos įgyvendinimo mokyklose rekomendacijų patvirtinimo“, patvirtintu 2017 m. kovo 22 d. Nr.V-190, Kėdainių savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymu „Dėl tarpinstitucinio bendradarbiavimo, įgyvendinant pagalbos ir prevencines priemones Kėdainių rajono savivaldybės mokyklose tvarkos aprašo patvirtinimo“, patvirtintu 2017 m. sausio 17 d. Nr. AD-1-51, Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija, Lietuvos Respublikos švietimo įstatymu, Lietuvos Respublikos vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymu, Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymu, Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymu.

2. Tvarkos aprašo paskirtis – sukurti Mokykloje sveiką, saugią, užkertančią kelią smurto, prievartos, patyčių apraiškoms aplinką.

3. Tvarkos aprašas nustato smurto ir patyčių stebėsenos, prevencijos ir intervencijos vykdymą Mokykloje.

4. Tvarkos apraše įtvirtinami susitarimai:

4.1. į smurtą ar patyčias, nepriklausomai nuo jo formų, Mokyklos aplinkoje būtina nedelsiant reaguoti ir jas stabdyti;

4.2. veiksmų būtina imtis visais atvejais, kai bet kuris Mokyklos bendruomenės narys (mokytojas, grupės auklėtojas, pagalbos mokiniui specialistas, mokyklos administracijos atstovas ar kitas darbuotojas, mokinys ar mokinio tėvai (globėjai, rūpintojai) pastebi ar sužino apie bet kurią smurto ar patyčių formą;

4.3. visi smurto ir patyčių atvejai Mokyklos aplinkoje išsiaiškinami vadovaujantis Tvarkos apraše reglamentuotais susitarimais;

4.4. kiekvienas Mokyklos bendruomenės narys privalo tinkamai reaguoti smurto ar patyčių situacijoje.

5. Visi Mokyklos bendruomenės nariai (mokiniai, mokytojai, auklėtojai, pagalbos mokiniui specialistai, administracijos atstovai, mokinių tėvai (globėjai, rūpintojai) ir kiti darbuotojai turi būti pasirašytinai supažindinti su Tvarkos aprašu.

6. Tvarkos apraše vartojamos sąvokos:

6.1. **Smurtas** – sąmoningas jėgos taikymas siekiant sužeisti ar įžeisti kitą asmenį, atviras ir sąmoningas fiziškai agresyvus elgesys kito žmogaus atžvilgiu.

6.2. **Smurtautojas** – vaikas ar suaugęs asmuo, kuris smurtauja, inicijuoja smurtinius veiksmus ir/ar prisideda prie jų.

6.3. **Smurtą patyręs asmuo** – asmuo, prieš kurį buvo įvykdyti smurtiniai veiksmai bei sąmoningai taikyta jėga siekiant sužeisti ar įžeisti.

6.4. **Smurto stebėtojas** – asmuo, matęs ar žinantis apie įvykusį smurtą.

6.5. **Smurto prevencijos ir intervencijos vykdymo stebėseną** – situacijos Mokykloje stebėjimas renkant, analizuojant faktus ir informaciją, svarbią šio reiškinio geresniam pažinimui bei valdymui, reiškinio tolesnės raidos ir galimo poveikio prognozavimas.

6.6. **Smurto prevencijos vykdymas** – nuolatinis procesas, apimantis esamų arba potencialiai galimų problemų identifikavimą, tinkamų priemonių joms spręsti parinkimą ir vykdymą, poveikio įsivertinimą ir tolesnių veiksmų planavimą.

6.7. **Smurto intervencijos vykdymas** – mokytojų, auklėtojų, pagalbos mokiniui specialistų, administracijos atstovų, kitų mokyklos darbuotojų, mokinių ir jų tėvų (globėjų, rūpintojų) koordinuoti veiksmai, nukreipti į smurto stabdymą bei teikiamos pagalbos priemonių visumą.

6.8. **Smurto rūšys** - fizinis smurtas, emocinis (psichologinis) smurtas, seksualinis smurtas, nepriežiūra.

6.8.1. **Fizinis smurtas** – tai neatsitiktiniai, sąmoningi smurtiniai veiksmai, kurie sukelia skausmą ar gali sukelti sveikatos ir vystymosi sutrikimų, pavyzdžiui: mušimas ranka ar įvairiais daiktais, stumdymas, purtymas, spardymas; bet koks skausmo sukėlimas (smūgiavimas, spardymas, mušimas įvairiais daiktais, stumdymas, purtymas, žnaibymas, smaugimas, kankinimas, deginimas, badymas, daužymas, nuo sumušimo iki žmogžudystės).

6.8.2. **Emocinis (psichologinis) smurtas** – tai sugebėjimų, savęs vertinimo tyčinis griovimas; menkinimas, dėl ko sutrinka prisitaikymas aplinkoje bei tarpasmeniniai santykiai (patyčios, žodinė agresija, žeminimas, gąsdinimas; vertimas jaustis kaltu, nors tam nėra objektyvaus pagrindo, kritikavimas, aprėkimas, įžeidinėjimas, žeminimas, užgauliojimas, grasinimas, teigimas, kad esi blogesnis/ė už kitus, izoliavimas, savo valios primetimas, draudimas bendrauti su namiškiais ir draugais, draudimas mokytis, dirbti ir pan.).

6.8.3. **Patyčios** – tai psichologinę ar fizinę jėgos persvarą turinčio asmens ar asmenų grupės tyčiniai, pasikartojantys veiksmai, siekiant pažeminti, įžeisti, įskaudinti ar kaip kitaip sukelti psichologinę ar fizinę žalą kitam asmeniui. Patyčios gali būti tiesioginės (atvirai puolant ir/ar užgauliojant) ir/ar netiesioginės (skaudinant be tiesioginės agresijos):

6.8.3.1. **Žodinės patyčios**: pravardžiavimas, grasinimas, ujimas, užgauliojimas, užkabinėjimas, erzinimas, žeminimas ir kt.;

6.8.3.2. **Fizinės patyčios**: užkabinėjimas, turtinė žala ir kt.;

6.8.3.3. **Socialinės patyčios**: socialinė izoliacija arba tyčinė atskirtis, gandų skleidimas ir kt.;

6.8.3.4. **Elektroninės patyčios**: skaudinančių ir gąsdinančių asmeninių tekstinių žinučių ir/ar paveikslėlių siuntinėjimas, viešų gandų skleidimas, asmeninių duomenų ir komentarų skelbimas, tapatybės pasisavinimas siekiant pažeminti, sugriauti gerą vardą arba santykius, ir kt.

6.8.4. **Seksualinis smurtas** - tai vaikų įtraukimas į seksualinę veiklą, kuriai jie nėra pakankamai subrendę, nepilnai ją suvokia, į kurią nesugeba tinkamai reaguoti, kai tvirkintojas siekia patenkinti savo seksualinius poreikius ar gauti su šia sritimi susijusį pelną.

6.8.5. **Nepriežiūra** - vaiko atstovo pagal įstatymą ir/ar už vaiko priežiūrą atsakingo asmens nuolatinis nepakankamas pagrindinių vaiko fizinių ir dvasinių poreikių tenkinimas ar netenkinimas, keliantis grėsmę vaiko fizinei, protinei, emocinei ir socialinei sveikatai bei raidai.

7. Mokykloje draudžiama bet kokia smurto ar patyčių forma, nukreipta:
 - 7.1. mokinių prieš mokinius;
 - 7.2. Mokyklos darbuotojų prieš mokinius, mokinių tėvus (globėjus, rūpintojus);
 - 7.3. mokinių prieš Mokyklos darbuotojus;
 - 7.4. vienu Mokyklos darbuotojų prieš kitus;
 - 7.5. mokinių tėvų (globėjų, rūpintojų) prieš mokinius, Mokyklos darbuotojus.

II. SMURTO IR PATYČIŲ STEBĖSENA IR PREVENCIJA

8. Smurto ir patyčių stebėseną ir prevenciją rūpinasi Mokyklos Vaiko gerovės komisijos pirmininkas ir komisijos nariai, klasių vadovai/klasių mokytojai, grupių auklėtojai, o jas vykdo visi bendruomenės nariai.

9. Smurto ir patyčių stebėseną, prevenciją ir saugios aplinkos kūrimą apima Mokyklos veiklą ir valdymą, socialinių bei emocinių mokinių kompetencijų ugdymą, pozityvaus mikroklimato kūrimą, pozityvių vertybių formavimą ir tėvų (globėjų, rūpintojų) įsitraukimą.

10. Mokyklos veikla ir valdymas:

10.1. Mokyklos direktorius atsako už smurto ir patyčių prevencijos įgyvendinimą Mokykloje ir saugios, sveikos, užkertančios kelią bet kokioms smurto apraiškoms ir žalingiems įpročiams aplinkos kūrimą;

10.2. saugios ir palankios mokiniams aplinkos kūrimu rūpinasi Mokyklos Vaiko gerovės komisija;

10.3. Mokykloje puoselėjamos pozityvios vertybės, bendruomeniškumas, dėl kurių Mokyklos bendruomenėje susitarta ir kurias atitinka visų bendruomenės narių (mokinių, mokytojų, auklėtojų, pagalbos mokiniui specialistų, administracijos atstovų, mokinių tėvų (globėjų, rūpintojų) ir kitų darbuotojų) elgesys ir veikla;

10.4. Mokykloje yra susitarta dėl mokinių elgesio taisyklių, kuriose aiškiai reglamentuojamas tiek pozityvus/laukiamas, tiek neleistinas/nepageidaujamas mokinių elgesys. Jomis vadovaujasi kiekvienas darbuotojas, siekdamas sustiprinti pozityvų mokinių elgesį, atpažinti neleistiną ir tinkamai jį reaguoti;

10.5. darbuotojų pareigybių aprašuose numatyta atsakomybė už emociškai saugios ugdymo(si) aplinkos Mokykloje puoselėjimą, reagavimą į smurtą ir patyčias pagal Mokykloje nustatytą tvarką.

11. Mokinių socialinių ir emocinių kompetencijų ugdymas vykdomas nuosekliai ir reguliariai. Mokiniai mokomi pykčio valdymo, streso įveikos, bendravimo ir bendradarbiavimo bei kitų socialinių įgūdžių. Mokinių socialinių ir emocinių kompetencijų ugdymas vykdomas:

- 11.1. integruojant į mokomųjų dalykų ugdymo turinį;
- 11.2. įgyvendinant patyčių ir smurto prevencijos programą;
- 11.3. integruojant į neformaliojo vaikų švietimo veiklas;
- 11.4. organizuojant akcijas ir kitas veiklas.

12. Smurto ar patyčių stebėseną, prevenciją ir saugios aplinkos Mokykloje kūrimą vykdomas nuosekliai:

12.1. Mokyklos Vaiko gerovės komisija, kartu su mokyklos veiklos kokybės įsivertinimo darbo grupe, reguliariai renka informaciją apie ugdymo(si) aplinkos saugumą, bendruomenės narių tarpusavio santykius, identifikuoja problemas;

12.2. į identifikuotų problemų sprendimą, vykdomą smurto ar patyčių prevenciją ir saugios aplinkos Mokykloje kūrimą įtraukia visus bendruomenės narius;

12.3. numato tinkamų prevencijos ir intervencijos priemonių įgyvendinimą, prevencijos programų vykdymą;

12.4. vykdo numatytas prevencijos ir intervencijos priemones, analizuoja jų efektyvumą.

13. Vaiko gerovės komisijos pirmininkas, psichologas ir socialinis pedagogas kasmet:

13.1. inicijuoja anoniminę mokinių apklausą ir apibendrina jos rezultatus;

13.2. atlieka fiksuotų pranešimų apie smurtą ir patyčias analizę;

13.3. remdamiesi apklausos ir pranešimų apie smurtą ir patyčias analizės duomenimis, rengia smurto ir patyčių prevencijos ir intervencijos priemonių planą;

13.4. aptaria turimą informaciją, svarsto prevencijos ir intervencijos priemonių taikymo plano turinį Vaiko gerovės komisijos posėdyje;

13.5. teikia siūlymus Mokyklos direktoriui dėl smurto ir patyčių prevencijos ir intervencijos priemonių įgyvendinimo, darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo smurto ir patyčių prevencijos ar intervencijos srityje ir kitais klausimais;

13.6. prireikus, teikia siūlymus Mokyklos direktoriui dėl Tvarkos aprašo tobulinimo;

13.7. atlieka kitus Mokyklos smurto ir patyčių prevencijos ir intervencijos vykdymo tvarkoje numatytus veiksmus.

14. Klasių vadovai/klasių mokytojai, grupių auklėtojai analizuoja ir apibendrina turimus pranešimus apie smurtą ir patyčias, informuoja Mokyklos Vaiko gerovės komisijos pirmininką apie smurto ir patyčių prevencijos, intervencijos taikomų priemonių rezultatus klasėje, teikia kitą svarbią informaciją, susijusią su smurtu ar patyčiomis.

III. SMURTO IR PATYČIŲ INTERVENCIJA

15. Visais įtariamų ir realių smurto ar patyčių atvejais Mokyklos administracijos atstovas, pedagogas ar švietimo pagalbos specialistas, kitas darbuotojas:

15.1. įsikiša įtaręs ir/ar pastebėjęs smurtą ar patyčias – nutraukia bet kokius tokį įtarimą keliančius veiksmus; esant elektroninėms patyčioms (jei turi galimybę) išsaugo įrodymus;

15.2. primena mokiniui, kuris smurtauja ir tyčiojasi, Mokinio elgesio taisykles;

15.3. jei mokiniui reikia pagalbos, kreipiasi į pagalbą galinčius suteikti asmenis (tėvus (globėjus, rūpintojus), Mokyklos darbuotojus ar institucijas (pvz., policija, greitoji pagalba);

15.4. informuoja klasės vadovą/klasės mokytoją, grupės auklėtoją apie įtariamą ir/ar įvykusį smurtą ar patyčias, elektroninių patyčių atveju (jei turi) pateikia išsaugotus įrodymus;

15.5. pateikia užpildytą pranešimo apie smurtą ir patyčias formą socialiniam pedagogui **(Priedas Nr.1.)**.

16. Mokytojo pareigybės apraše numatyta atsakomybė už emociškai saugios ugdymo(si) aplinkos Mokykloje puoselėjimą, reagavimą į smurtą ir patyčias pagal Mokykloje nustatytą tvarką. Klasės vadovas/klasės mokytojas, grupės auklėtojas:

16.1. nedelsdamas tą pačią dieną organizuoja individualius pokalbius su smurtą ar patyčias patyrusiu mokiniu, smurtavusiu ar besityčiojančiu mokiniu, su smurto ar patyčių stebėtojais (jei yra);

16.2. tą pačią dieną informuoja smurtą ar patyčias patyrusio mokinio, smurtavusio ar besityčiojusio mokinio, smurtą ar patyčias stebėjusių mokinių tėvus (globėjus, rūpintojus). Esant poreikiui kviečia visų mokinių tėvus (globėjus, rūpintojus) dalyvauti pokalbiuose;

16.3. tą pačią dieną numato veiksmų planą smurtą ar patyčias patyrusiam, smurtavusiam ar besityčiojusiam, smurtą ar patyčias stebėjusiems mokiniams. Esant poreikiui kreipiasi į pagalbos mokiniui specialistus (socialinį pedagogą, psichologą, sveikatos priežiūros specialistą);

16.4. vykdo tolesnę smurto ar patyčių situacijos stebėseną, bendradarbiauja su psichologu ar socialiniu pedagogu ir informuoja apie pokyčius;

16.5. įtardamas apie mokinio patiriamą smurtą šeimoje (fizinis, emocinis smurtas, nepriežiūra) ir patyčias ar gavęs informaciją apie patirtą smurtą bei patyčias informuoja Mokyklos socialinį pedagogą ar Vaiko gerovės komisijos pirmininką.

17. Mokyklos socialinio pedagogo pareigybės apraše numatyta atsakomybė už emociškai saugios ugdymo(si) aplinkos puoselėjimą, reagavimą į smurtą ir patyčias pagal Mokykloje nustatytą tvarką. Socialinis pedagogas:

17.1. gavęs informaciją apie įvykusį smurto ar patyčių atvejį nedelsdamas konsultuoja smurtą ar patyčias patyrusį mokinį, smurtavusį ar besityčiojusį mokinį, smurto ar patyčių stebėtojus (jei yra);

17.2. tą pačią dieną informuoja smurtą ar patyčias patyrusio mokinio, smurtavusio ar besityčiojusio mokinio, smurtą ar patyčias stebėjusių mokinių tėvus (globėjus, rūpintojus). Esant poreikiui kviečia visų mokinių tėvus (globėjus, rūpintojus) dalyvauti pokalbiuose;

17.3. tą pačią dieną numato veiksmų planą smurtą ar patyčias patyrusiam, smurtavusiam ar besityčiojusiam, smurtą ar patyčias stebėjusiems mokiniams, vykdo elgesio korekciją, socialiai priimto elgesio modeliavimą;

17.4. esant poreikiui kreipiasi dėl pagalbos ir bendradarbiauja su suinteresuotomis institucijomis (policija, VTA skyrius, KŠPT);

17.5. vykdo tolesnę smurto ar patyčių situacijos stebėseną;

17.6. įtardamas apie mokinio patiriamą smurtą šeimoje (fizinis, emocinis smurtas, nepriežiūra) ir patyčias ar gavęs informaciją apie patirtą smurtą bei patyčias informuoja suinteresuotas institucijas (policija, VTA skyrius);

17.7. informuoja Mokyklos vadovą apie įvykusį smurto ar patyčių atvejį, taikytas priemones ir kreipiasi į Mokyklos Vaiko gerovės komisiją, perduoda surinktą informaciją apie įvykusį smurtą ar patyčias bei taikytas intervencijos priemones.

18. Vaiko gerovės komisija, įvertinusi turimą informaciją:

18.1. aptaria numatytą veiksmų planą;

18.2. vykdo plane numatytas veiklas (gali būti individualūs pokalbiai su skriaudėju, skriaudžiamuoju, stebėtojais, jų tėvais (globėjais, rūpintojais), bendraklasiais ir kt.), supažindina su jo nevykdymo pasekmėmis skriaudėją ir jo tėvus (globėjus, rūpintojus), stebi, analizuoja, organizuoja pakartotinius susirinkimus situacijos įvertinimui.

19. Mokiniui smurtaujant ar pasityčiojus iš administracijos atstovo, pedagogo, švietimo pagalbos specialisto ar kito darbuotojo, asmuo, pastebėjęs smurtą ir/ar įtaręs patyčias, turi informuoti Mokyklos direktorių, kuris imasi dokumentuose numatytų veiksmų.

20. Administracijos atstovui, pedagogui, švietimo pagalbos specialistui ar techniniam darbuotojui smurtaujant ar pasityčiojus iš vaiko, asmuo, pastebėjęs smurtą ir/ar įtaręs patyčias, turi informuoti Mokyklos direktorių, kuris imasi dokumentuose numatytų veiksmų.

21. Mokyklos direktorius, sužinojęs apie darbuotojo patiriamą smurtą ar patyčias arba darbuotojo smurtavimą ar tyčiojimąsi, privalo nedelsdamas imtis priemonių.

22. Visiems smurto ir patyčių dalyviams pagal individualius poreikius Mokykloje teikiama švietimo pagalbos specialistų ar pedagogų pagalba.

IV. BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

23. Visi dokumentai, esantys vaiko asmens byloje, ir duomenys, susiję su vaiku ir jo asmeniniu gyvenimu, yra konfidencialūs ir naudojami tik tiek, kiek tai būtina atsakingiems fiziniams ar juridiniams asmenims atlikti pavestas funkcijas, užtikrinti vaiko teises ir teisėtus interesus.

24. Kiekvienų mokslo metų pabaigoje atliekama anoniminė mokinių, jų tėvų (globėjų, rūpintojų) ir pedagogų apklausa, siekiant išsiaiškinti patyčių situaciją Mokykloje. Duomenys apibendrinami ir pagal gautus rezultatus sudaromas veiklos planas kitiems mokslo metams.
